

Kyrkan och torah *del 6*

Israels väg

Kristna rotsökare startar egna synagogor i USA, där deras förkunnelse liknar en repris av kyrkans första svåra lärostrid – den som Paulus med sådan glöd gjorde upp med i Galaterbrevet.

Sven Reichmann har kommit fram till sjätte avsnittet i sin artikelserie om Kyrka och torah.

Judaiserande kristna grupper som växer i USA börjar göra sina stämmor hörda också i Sverige. Vi möts av deras uppmaningar att kyrkan måste söka sina "hebreiska rötter". Vi hednakristna som blivit frälsta av nåd ska i lydnad hålla åtminstone delar av torah som de ser som Guds eviga vilja. I USA ses de ofta med misstro både av kyrkor och av Jesustroende judar. De startar därför egna synagogor eller "ministries". Deras förkunnelse gör att vi kan glida in i en repris av den tidiga kyrkans första allvarliga lärokonflikt – den som ligger bakom Galaterbrevet och apostlamötet i Jerusalem.

Israel hade under 1 500 år haft torah till rättesnöre för sitt liv. Ofta hade man gjort uppror och avfallit men Gud hade återfört folket till lydnad mot torah. När Anden på pingstdagen föll över den lilla skaran av troende judar får man intrycket att en historisk process nu var genomförd. Folket hade gått från en för oss okänd hedendom – före Abraham – via den skrivna torah till ett liv i Anden.

Men när Paulus döpte hedningar hoppade han medvetet över torah. En del av dem som kom till tro var "gudfruktiga". De hade likt Cornelius (Apg 10) redan levt efter torah. I Galatien gick dock människor direkt från avgudereri till livet i Anden utan att behöva bekymra sig om torah. Många judekristna tyckte att detta var ren hädelse och började uppmana de nykristna att de åtminstone i efterhand måste omskäras och hålla torah. Paulus angrep dessa förkunnare och deras budskap med en glöd som vi kan ha svårt att förstå. Varför var just detta så oroande?

Hur tänkte Paulus?

Kyrkan har ofta uppfattat Paulus handlande som ett underkännande av judendomen som religion. Den har menat att Paulus bara ville *skydda sina nydöpta hedningar* från allt vad judendom hette. Men var det verkligen så? Låt oss vända på perspektivet och fråga om Paulus möjligen ville *skydda det judiska folket* och judendomen. Ville Gud att det judiska folket skulle växa och bli allomfattande genom att hedningar kom till tro för att sedan omskäras och bli fullvärdiga medlemmar i Israel? Eller utvalde Gud ett litet folk i tanken att detta lilla folk skulle behålla sin särställning till historiens slut? Om det sista alternativet är det sanna kan vi bättre förstå varför Paulus förhindrade omskärelse. I så fall skulle troende hedningar inte göras till judar.

Vilket alternativ stöds då i Skriften? Vi kan ta ett par kända texter:

Du har i dag sagt att Herren skall vara din Gud och att du skall vandra på hans vägar, hålla hans stadgar, bud och föreskrifter och lyssna till hans röst. Och Herren har i dag gett dig sitt ord på att du skall vara hans egendomsfolk, så som han har sagt till dig, och att du skall hålla alla hans bud. Han skall upphöja dig till lov, berömmelse och ära över alla folk som han har gjort. Du skall vara ett heligt folk åt Herren, din Gud, så som han har lovat. (5 Mos 26:17-19)

Israel skulle historien igenom vara ett heligt, det vill säga ett avskilt folk. Ända till historiens slut beskrivs Israel som ett litet folk som just genom sin utkorelse och sin litenhet lockar andra folk till angrepp. Först vid historiens slut ska Israel som folk omvända sig. Fram till detta tillfälle har Gud ytligt sett två förbundsfolk. För

Gud som står utanför tiden är det inte så, men för oss ser det så ut. Paulus skriver om oss troende hedningar:

Alltså är ni inte längre gäster och främlingar utan medborgare tillsammans med de heliga och tillhör Guds familj. (Ef 2:19)

Om vi är medborgare ska vi väl omskäras? Ja, men i grundtexten står det att vi är med-medborgare, vilket man försöker uttrycka med ordet "tillsammans". De heliga är Israel som alltså fortfarande är ett heligt (= avskilt) folk.

I torahn lade Gud in klara bestämmelser om att Israel inte fick beblanda sig med andra folk, inte äta med dem, inte ingå fördrag och inte gifta in sig. Ordet egendomsfolk översätts till engelska ofta som Guds "dyrbara egendom". Israel är med andra ord utvalt till att (till sist) framstå som Guds "privata förmögenhet" eller "statussymbol". Gud ska bli ärad och hyllad när han upphöjer Israel till lov, berömmelse och ära över alla (andra) folk. Givetvis är detta inte något som Israel ska prestera. Gud vill tvärtom själv göra hela jobbet för att få hela äran. För att detta ska bli möjligt måste dock Israel hållas åtskilt från övriga folk. Paulus skriver så här om sitt folk:

Om redan deras förkastelse hade med sig försoning för världen, vad skall då deras upprättelse föra med sig, om inte att döda får liv? (Rom 11:15, Giertz övers)

Döda kan alltså inte få liv och Guds löften kan inte fullbordas förrän Israel har omvänt sig. Men då! Också här förstår vi att en sammanblandning inte vore önskvärd. Israel måste få lov att vara just Israel ända till tidens slut. Vi får också ett annat påstående att fundera över. Israels förkastelse gjorde att hedningarna fick del av Guds löften. Om Israel hade hållit sin del av förbundet skulle Gud inte ha kunnat ta med övriga folk utan att bryta sina löften till Israel. När Israel bröt förbundet blev Gud fri till att ta med oss andra utan att för den skull behöva göra oss till judar.

Mose avskedssång

Kort före sin död och folkets intåg i Löfteslandet fick Mose uttala en profetia om Israels väg genom hela historien (5 Mos 32). Gud visste att i landet som flöt av mjölk och honung skulle folket vilseledas av sin rikedom till att dyrka andra gudar. Så här skulle det bli i Löfteslandet:

Då blev Jesurun fet och slog bakut. Du blev fet och tjock och stinn. Han övergav Gud, sin skapare, och föraktade sin frälsnings klippa. De retade honom genom främmande gudar, med vidrigheter väckte de hans vrede. De offrade åt onda andar, som inte är Gud, åt gudar som de inte kände, nya gudar som nyss kommit till och som era fäder ej fruktade. Du övergav Klippan som födde dig. Du glömde Gud som gav dig livet. (5 Mos 32:15-18)

Vad gör en trolovad man när hans blivande hustru flörtar med andra karlar? En bra strategi består i att han flörtar lite med andra kvinnor för att få sin älskade tillbaka. Hon måste få upptäcka den tuffa vägen vem hon håller på att förlora.

Han (= Gud) sade: "Jag vill dölja mitt ansikte för dem, jag vill se vilket slut de får. Ty de är ett förvänt släkte, barn utan trohet. De har retat mig med gudar som inte är gudar, väckt min vrede med sina tomma avgudar. Därför skall jag reta dem med det som inte är ett folk, med ett dåraktigt hednafolk skall jag väcka deras förtret. (5 Mos 32:20-21)

Detta dåraktiga hednafolk som inte är ett folk – vem är det? Rimligen är det kyrkan. Den är inte en nation men den är ett folk genom evangeliet på samma sätt som Israel är ett folk genom torah. Israel flörtade med avgudar och Gud flörtar med hedningarna för att också dessa ska bli frälsta. Men vi måste betona att detta gör Gud inte bara för att frälsta hedningar. Han gör det också för att få Israel tillbaka.

Här kan vi vända på resonemanget. Vi läste nyss att

...deras (= Israels) förkastelse hade med sig försoning för världen (Rom 11:15)

Israel förkastade förbundets lag och Gud vände till sist sitt ansikte ifrån dem och lät deras avguderier leda till hedningarnas frälsning. Men Gud kunde väl ha frälst oss ändå?! Ja, för Gud är inget omöjligt. Men han valde att göra så här.

Samtidigt som evangeliet gick ut till alla världsdelar spreds också Israel ut till alla länder, precis som Gud hade sagt (5 Mos 28:64-68, Hes 36:19-20). Där skulle de bli illa behandlade och förföljda – vilket de ju

också har blivit. Just därför ska folket få återvända till sitt land (Hes 36:20-24, jfr dock 5 Mos 30:1-6). Utan förvarning ska Gud också gripa in och döma de folk som hatat Israel.

Ty Herren skall skaffa rätt åt sitt folk, och över sina tjänare skall han förbarma sig, när han ser att deras kraft är borta, och att det är ute med alla och envar. Då skall han fråga: Var är nu deras gudar, klippan till vilken de tog sin tillflykt? Var är de som åt deras slaktoffers fett och drack deras drickoffers vin? Må de stå upp och hjälpa er, må de vara ert beskydd. Se nu att jag ensam är det, och att ingen Gud finns jämte mig. Jag dödar, och jag gör levande, jag har slagit, men jag helar också. Ingen finns, som kan rädda ur min hand.

Se, jag lyfter min hand upp mot himmelen, jag säger: Så sant jag lever evinnerligen: när jag har vässat mitt flammande svärd och min hand tar till att skipa rätt, då skall jag utkräva hämnd av mina ovänner och vedergällning av dem som hatar mig. (5 Mos 32:36 41 GT 82)

Gud ska då triumfera över Israel. Genom de dödas uppståndelse ska han för alltid avskaffa folkets begär efter allt som avgudarna står för (Hes 37:11-14). Men genom att skipa rätt för Israels skull ska han också triumfera över hedningarna som förföljde Israel. Detta framstår som en slutpunkt eller vändpunkt i historien. Efteråt ska förhållandet mellan Gud och hans folk vara bästa tänkbara.

Ett litet ögonblick övergav jag dig, men i stor barmhärtighet vill jag på nytt samla dig. Då min vrede välldes fram, dolde jag ett ögonblick mitt ansikte för dig, men med evig nåd vill jag nu förbarma mig över dig, säger Herren, din återlösare. (Jes 54:7-8)

På den dagen skall du säga: "Jag tackar dig, Herre, du var vred på mig, men din vrede har upphört och du tröstar mig. Se, Gud är min frälsning, jag är trygg och fruktar inte, ty Herren Herren är min starkhet och min lovsång. Han har blivit min frälsning." Med fröjd skall ni ösa vatten ur frälsningens källor. (Jes 12:1-3)

Hur är det då med torah? Lagen är främst en förbundstext given vid Sinai till Israel och till dem som anslöt sig genom omskärelse. Många stadgar i torah har universell betydelse och kan med fördel begrundas även av oomskurna, till exempel de tio buden. Men torah har också det viktiga syftet att avgränsa och hålla ihop det ursprungliga Israel till just den väg genom historien som är det folkets kallelse och uppgift.

Sven Reichmann